

6.) Dr. A. Tresić-Pavičić. Ljutovid posavski. Tragedija u pet činova. Po osnovi dr. Fr. Markovića. 8°. 195. str.

7.) Ivan S. Turgenjev. Izabraene pripoviesti, Svezak drugi. — Proljetne vode, Asja, Prva ljubav, Gospodin sa sivim naočarima, Očajnik. Preveo Josip Miškatović. — 333 str. Ta drugi zvezek je nadaljevanje Turgenjevovih povestij, katere izdaja »Matica hrvatska« v »Slavenski knjižnici«.

8.) Mirko Bogović. Pjesnička djela. Svezak drugi. Pripoviesti. 8°. 345 str. Lani je ponudila »Matica« svojim čitateljem dve tragediji pokojnega pisca. Letos evo jim je podala osem njegovih povestij. Za tisek jih je priredil g. Milivoj Šrepel ter jih opremil s kratkim uvodom. Povesti so zajete večinoma iz hrvatske prošlosti ter so imele v svojem času velik uspeh zaradi rodoljubne tendence.

9.) Josip Evgen Tomić. Za kralja — za dom. Historička pripoviest iz XVIII. veka. Dio prvi (Pretorijanac). 8°. 451 str.

V zbirki prevodov grških in rimskih klasikov je izšel prevod Platonovega Fajdra:

10.) Platonov Phaidros. Preveo, uvod i bilješke napisao Franjo Petračić. 8°. 104 str.; v knjižnici za klasično starino pa druga knjiga, kateri je vsebina:

11.) Rimska satira. Napisao Milivoj Šrepel. 8°. 128 str. Nagradjeno iz zaklade grofa Ivana Nep. Draškovića za godinu 1892. Uvod govori o narodnih igrach, iz katerih je potekla književna satira. Potem razpravlja o Luciliju, Horaciju, Perziju in Juvenalu, in na koncu so pridejani kot primeri prevodi po jedne Horacijeve, Perzijeve in Juvenalove satire.

O nekaterih Matičinih knjigah prinesemo svoj čas še natančnejšo oceno,

R. P.

Hrvatski ilustrovani leposlovni listi. Ako bi bilo število leposlovnih listov verno ogledalo zdravega kulturnega napredka, mogli bi se Hrvati ponašati z relativno velikim številom glasil, namenjenih zabavi, ali pa zabavi in pouku in naposled zabavi, pouku in umetnosti. V resnici pa se v majhnem narodu samo cepijo sile, ki bi jedva skupno mogle proizvesti kaj popolnoma dovršenega. Kar pa je celó znamenje patološke prirode, je to, da se listi in književniki delé po političnih nazorih v različne tabore. Razven drugih glasil ki se pečajo bolj s političnimi in društvenimi vedami poleg leposlovja, izhajajo med Hrvati ti-le leposlovni ilustrovani listi:

1.) *Vienac za zabavi i pouci*, izhaja vsako soboto na dveh polah vel. 4°. To je najstarejši sedanjih leposlovnih listov, kajti letos je nastopil 27. leto. Urednik mu je prof. J. Pasarić. Ta list si je vedel dolgo vrsto let ohraniti dobro ime, ker so bili v kolu njegovih sotrudičkov najpriznanejši beletristi. Poleg tega pa je vedno negoval tudi popularno znanstvo, posebno pa še one stroke znanstva, ki so v bližji dotiki z lepo knjigo, torej estetiko, književno in domačo zgodovino. Vse kaže, da se bode tudi letošnji tečaj vredno pridružil dosedanjim. Prva številka obseza poleg pesniške in pripovedne tvarine članek iz peresa Ksavera Šandor-Gjalskega o umetniški izložbi v Zagrebu. Na ta članek se nanašata reprodukciji dveh slik Vlaha Bukovca, glasovitega slikarja, katerima je predmet izbran iz del Gundulićevih. V drugi številki pa prinaša začetek prevoda znamenitega dela Tainejevega o filozofiji umetnosti. — Listek se ozira često tudi na pojave slovenske knjige.

2.) *Dom i svet. Ilustrovani (sic!) list*. Izhaja dvakrat na mesec. Folio Ureja ga glavni sotrudičnik Kokotović. V prvem broju nahajamo samo pripovedne spise in poleg tega »Listek«, ki ne govori samo o književnih stvarih, nego po primeru »Leipziger illustrierte Zeitung« obseza beležke najrazličnejše vsebine. Izmed osem spisov sta originalna samo dva, namreč povest Juraja Carića »Obitelj kapetana Opovića« iz du-

brovniškega življenja, ki obeta, da postane zanimiva, in potem šaljiva črtica Ivana Devčića »Na izpitu«, v kateri pa je humor jako prisiljen. Slike prikazujejo gospodično Ljerko pl. Šramovo, katero so imeli tudi Ljubljančanje priliko spoznati kot izvrstno glumico, v različnih situacijah v glasoviti igri Sardoujevi »Madame Sans-Gêne«; potem Višehrad in Krupo v Bosni, nekaj slik iz Klaićeve »hrvatske poviesti« itd. R. P.

(Konec prihodnjič.)

Jugoslavjanski stenograf in glasnik. Celje, meseca januarija 1895. — Ta list, katerega izdaja dobro znani gospod profesor A. Bezenšek v Plovdivu, prinaša članke, pisane v vseh južnoslovanskih narečjih. Prvi del »Glasnik« obseza pesenco »Gozdna kapelica«, zložil A. A., potem članek »Lepa naša domovina«, spisal P. K. v slovenskem, »Školstvo u Hrvatskoj« napisao ff. v hrvatskem in »Petdesetgodišnj jubilej na bëlgarskata periodičeska knjiga« v bolgarskem jeziku. Poleg tega »kulturnozgodovinske novine« in »Razno« v vseh imenovanih narečjih. Drugi del: »Stenograf« donša slov. spis »Prof. Ivan Krušić«, hrvatski »dr. Izidor Kršnjavi«, srbski: »Srpska stenografija« in »Šetnja jednoga stenografa po vašaru«, bolgarski »Stenografija vè pèrvoto bëlgarsko zemledëlčesko promišlenno izloženije vè Plovdiv«. Poleg tega beležke »Iz tujih dežel« in »Književnost«. Tretji del je »Stenografska priloga«, ki obseza 9 stenografovanih beril. List je lepo ilustrovan. Razen slike »Bolgarka iz Vračanske okolice«, ki je na posebni prilogi, ima list še šest čednih slik. »Jugoslavjanski Stenograf in Glasnik« izhaja tokrat na leto in stane 5 kron. Naročnina in rokopisi se pošiljajo pod naslovom: A. Bezenšek, Plovdiv (Philippopol). Knjigarne, katere sprejemajo naročnino: v Celju Dragotin Hribar; v Ljubljani Kleinmayr in Bamberg, A. Zagorjan. — List prav toplo priporočamo vsem ljubiteljem stenografije in književnosti, ker se odlikuje po mnogovrstni vsebini in obliki ter ceneni naročnini. R. P.

Drugi hrvaški časopisi. Uredništvo je še prejelo št. 23. in 24. lista: »Bosanska vila«. List za zabavu, pouku i književnost. Vlasnik i urednik Nikola T. Kašiković, Sarajlija. U Sarajevu 15. in 30. decembra 1894. God. IX. (v cirilici). Stanè na leto 4 for. Razen mičnih slik iz hercegovsko-bosanskega življenja je prinesel ta list v zadnjem tečaju te-le zanimive članke: »Kakva je bila srednjevjekovna crkva bosanska — vjera bosanska«. »Sicanje (tetoviranje) u Herceg-Bosni«. —

Zvekan. Humoristički list. Izlazi 1. in 15. svakoga mjeseca. Stane 4 gld. na leto. Naročniki na »Dom i svet« ga dobivajo za polovico cene, Knjižara Lav. Hartmana (Kugli i Deutsch). Zagreb. Ilica br. 2.

Napredak. Časopis za učitelje, uzgojitelje i sve prijatelje mladeži. Glasilo »Hrvatskoga pedagogijsko-književnoga zbora« i »Saveza hrv. učiteljskih društava«. Izhaja 4krat na mesec. Cena 5 gld. na leto.

— **Stenograf.** Glasilo hrvatskog stenografskog društva u Zagrebu. God. IV. Ožujak, Travanj 1884. Br. 3., 4. — Poleg hrvaških člankov donša tudi te-le slovenske: »Slovenska stenografija. Sestava in izpeljava besed.« V sestavku »Stenografija u Hrvatskoj« govori gosp. Stanko Miholić o stenografskem sostavu Bezenšekovem in Magdićevem. —

— **Bršljan.** List mladeži. Izlazi 1. svakog mjeseca na dva arka. Tečaj X. Ureduje Ljudevit Tomšić. Naklada tiskar Antun Scholz u Zagrebu. Cena za celo leto 1 gld.

»**Prilozi sintetičko - analitičkom postupku geografske metode.**« Napisao dr. Hinko Hranilović. Zemun, naklada piščeva, tisk J. Karemeta 1893. Cena? —

S tem naslovom je priobčil g. pisatelj na temelju najboljših metodikov sestavljeno zemljepisno metodiško knjigo. Porabil je v to svrhu mnogo znamenitih nemških, a tudi nekaj francoskih in angleških virov, katere je vestno naštel. O namenu te knjige pa pravi

darkoli se spomnimo, da je bilo za Prešernovih časov še možno tudi Slovencem, okleniti se splošnega južnoslovenskega (ilirskega) jezika, in da so Slovenci sami pognali od svojega praga to preugodno priliko, priklopiti se veliki književni skupini — kadarkoli se tega domislimo, skrči se nam srce. Kako krasna misel: naše omikane gospe in gospice bi divanile na svojih posetih „ilirski“ in ne — nemški; in kako božanski se glasi „ilirščina“ iz krasnih ustnic, o tem smo se zopet — ni davno tega — uverili in tudi slišali marsikateri navdušen vzklik o priliki, ko je nastopila na našem odru odlična hrvatska gostinja. Toda dovolj; čemu bi si sami srce trgali? Prepozno je, „kar je, to je“. Preše ren, vsa čast pred tvojim genijem, ali tu si jo zavozil!

Kulakovskega knjiga je razdeljena v štiri poglavja: I. o političkih razmerah med Hrvati in Slovenci od l. 1790.—1848., ki pripravljajo novo književno dobo; II. o kajkavski in hrvaški literaturi pred „ilirizmom“; III. o začetku ilirizma, njegovem razvitku in tedanji knjižni delavnosti (Gaj, Kolar, Smodek, Drašković, „Danica“, napredovanje ilirske ideje, Ljudevit Gaj, Stanko Vraz, Mažuranić, Kukuljević, Preradović, Trnski itd.). Prav zanimivo je razlaganje, kako so bili Srbi vedno nasprotniki „ilirizmu“. Gaj pa je očitno rekel, da je vzprejel v književnost srbski jezik samo zato, da bi tudi Srbe pritegnil k svoji ideji. Gaj sam je imel mnogo nasprotnikov, ali njegovemu ugledu se ni upal nihče resno ustavljati. — V četrtem poglavju riše Kulakovski ob kratkem delovanje Ilircev in navaja na str. 397. kot značilo „hrvaškega preporoda“ to, da Hrvati kot književni jezik „niso vzprejeli svojega narečja, nego drugo, od njihovega zelo različno, t. j. narečje svojih sosedov.“ S tem sklepom hrvatska kritika seveda ni zadovoljna, čeravno priznava, da je pisatelj izdelal to razpravo z vsem trudom.

Hrvatski ilustrovani leposlovni listi. (Konec.)

3.) Prosvjeta, list za zabavu, znanost i umjetnost. Urednik Vjekoslav Fleišer. Tisak i naklada Antuna Scholza. Izhaja dvakrat na mesec po 32 stranih vel. 8^v. — Tudi ta list ima lične ilustracije, med njimi v 2. listu sliko »Ilirija oživiljena« po Schererjevi slici v ljublj. Rudolfinu. Neguje pripovedno in poučno stroko. V prvih številkah nahajamo originalne pripovedke Jurja Carića in spise »Ljudsko srce« od Preradovića, napisao dr. Turić, »Plemstvo i bogastvo obitelji Erdödy«, piše dr. Iv. pl. Bojničić Kninski, »Ch. M. Lecomte de Lisle«, napisao M. Sabić. — Poleg tega pesmi, prevode in listek. —

4.) Nada. Pouci, zabavi i umjetnosti. Izdaje deželna vlada za Bosno in Hercegovino. Urejuje Kosta Hörmann, vladni svetnik. Folio. Pač iznenada se je prikazala »Nada« na književnem polju. Da je baš deželna vlada bosenska pozvana izdajati leposloven list, o tem bi mogli dvomiti. Da pa bodo njena sredstva mogla »Nadi« pripraviti bogato obliko, lep popir in tisek ter krasne originalne ilustracije, to stoji. Iskreno želimo in se nadejemo, da bode ustrezala vnani krasoti tudi notranja dovršenost. V programu veli »Nada«: »Šta hoćemo dakle i za čim idemo? Idemo za tijem, da se prikupimo, da se upoznamo, da se zbližimo, da ujedinjenim silama stanemo na snagu i da se stranome svijetu prikažemo kao jedinstveni, snažni kulturni elemenat.« List naj bi bil »ogledalo ukupne duševne kulture južnoslovenskih narodov.« Verjamemo, da je ta namera iskrena; vendar pa ne moremo zamolčati bojazni, da ostane to nastojanje jalovo pri sedanjih razmerah med južnimi Slovenci, katere ima list v mislih. Prva številka prinaša dve kratki pripovedni slici, nekaj pesnij, popis izleta na Trebević, sestanka arheologov in antropologov v Sarajevu, bosenske božične izložbe v Beču, zgodovinski spis o sultanu Sulejmanu, itd. Zanimiva so tudi pisma iz Zagreba in Belega grada. Na koncu je pridejana »Romanca za sopran ili tenor s pratnjom orkestra ili glasovira«, katero je zložil naš rojak F. S. Vilhar. Tudi drugi in tretji zvezek sta divotno opremljena. Drugi zvezek

prinaša sliko in avtograf znamenitega pesnika Fra Grge Martića, ki je letos 14. prosinca slavil petdesetletnico svojega mašnikovanja. Med sotrudniki čitam več imen domačih pisateljev mohamedovske in zapadne krščanske vere. Iztočnjaci se ne oglašajo, predmda se zanje tiska tudi cirilsko izdanje. V listku čitamo tudi beležke, ki se tičejo Slovencev.

Iz vseh teh podatkov pa sledi, da nedostaje hrvatski leposlovni književnosti, kakor naši slovenski, originalnega materiala, ki se posebno čuti pri oskudnosti pripovedne književnosti. —

Drugi časopisi. Uredništvo je prejelo razen nekaterih številk uže objavljenih časopisov še to-le:

»Omladina«. Izdaje srpska akad. omladina u Zagrebu. God. II sveska 1. Zagreb 1. januara 1895. Sadržaj: Junius. Propali gjenije. — Dr. Kam. Subotić. »Prva pojava misli srpske vojvodine. — Gavra V. Gojković. Najnoviji pravci v českoj literaturi. — Dr. Jevrić. Priča o Skenderbegu. — J. P. Zvaci ekonomskog napredovanja u Srpstvu. — Dopisi. — Književnost. — Kulturne vijesti. — Čitulja. (V cirilici.) List izhaja mesečno na poldrugi poli vel. 8° in stane 1 gld. 50 kr.

Fra Grgo Martić, ki je slavil 14. prosinca petdesetletnico svojega mašnikovanja v kreševskem samostanu, kamor se je umaknil na stare dni, se je rodil 5. svečana 1822. leta v Posušju (selo Rastovača v ljubuškem okraju hercegovskem). Ko je poslušal v Zagrebu filozofijo (1839—40) seznanil se je z Ljudevitom Gajem ter stopil v ilirsko kolo. Leta 1844. je zvršil v Stolnem Belem gradu bogoslovne nauke in se vrnil v Bosno, kjer je 1850. leta postal župnik v Sarajevu. Po njegovem trudu se je sezidala cerkva sv. Antona, ki je zgorela leta 1879. v velikem požaru. Leta 1856. je potoval po Vlaški in Bolgarski kot katoliški misijonar, potem pa se je vrnil v Kreševo za učitelja v frančiškanskih šolah. Leta 1860. je postal župnik na Ponijevem, l. 1863. pa zopet v Sarajevu, kjer ga je zatekla avstrijska okupacija. Martić je prepotoval ves Balkan, bil je v Carigradu, trikrat v Italiji, v Avstriji itd. — Pred dvema letoma ga je počastil general frančiškanskega reda z jubilatom, akademijsko in najvišjo častjo v redu. Za velike usluge za pomirjenje duhov o raznih prilikah je bil odlikovan od osmanske vlade trikrat s 5., 4. in komanderskim nišanom Medžidije, od avstrijske vlade pa z redom Franja Josipa in z železno krono 3. reda.

Mož je izobražen in govori hrvatski, ruski, italijanski, francoski, turški, pa celo madjarski in nemški.

Martićeva dela so: »Narodne pjesme bosanske i hercegovačke«, katere je zbral s svojim drugom Jukićem. »Narodne pjesme o boju na Kosovu«. Razven drugih manjših del se odlikujejo posebno »Osvetnici« v 7 knjigah. Podpisoval se je s pseudonimom, »Radovan«, »Ljubomir Hercegovac«, »Nenad Poznanović«.

Značilna je za odnošaje med južnimi Slovani pesem, s katero slavi mohamedovec Osman-beg Štafić v 3. štev. letošnjega »Vienca« Grgo Martića.

Oče Grgo, davna rodu diko	Ti si svoju ovršio starče!
Hrvatskoga panja zeleniko,	Što mnijaše, da je stoput teže:
Med krstom si i kuranom nikô ¹⁾	Turčin s krstom stare rane veže,
Sitnom ²⁾ peru i handžaru vikô,	Spoznana se braća ljube žarče.
Sa handžarom ganjô ³⁾ si silnike	No sad nova rana se otvara,
Na boj vičuć doma »Osvetnike«	Krst se s krstom ⁴⁾ hoće do krvare . . .
Sa propelom tješio jadnike,	Al ti, starče, užij plod svog mara! —
Sitnim perom zašô med umnike.	Nova j' rana za nove ljekare.

R. P.

¹⁾ Niknil. ²⁾ Drobnemu. ³⁾ Proganjal. ⁴⁾ Hrvati in Srbi.